

A klientúra és az elvek

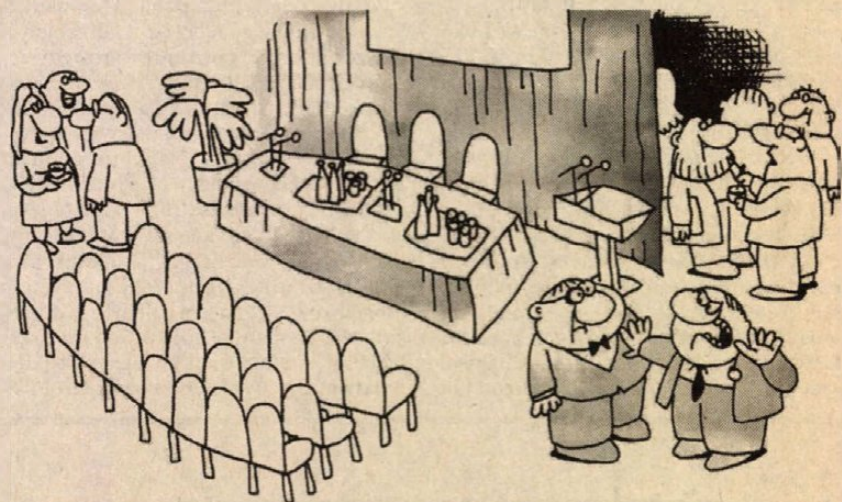
Széles körű nemzetközi tapasztalatokkal rendelkező barátom szerint a szabad demokraták magukat gáncsolják el, mert még csak nem is törekszenek arra, hogy megnyerjék a vállalkozókat. Kapitalista országokban a gazdag polgárság támogatása nélkül a választásokat csak elveszteni lehet. A Fidesz annak köszönheti sikereit, hogy idejekorán megértette ezt.

Barátom szavait úgy értelmezem, hogy szerinte klientúraépítés nélkül nem képzelhető el modern parlamenti demokrácia. Attól tartok, idegenkedve, sőt viszolyogva, hogy igaza van. Csakhogy nálunk a pártállam évtizedei, vagyis egy olyan korszak után, mely a boldogulást politikai szervilitáshoz kötötte, egy olyan kapitalizmusban, mely rendeleti úton létesült, a gazdasági életben érvényesülni akarók többsége sokkal mohóbb étvágygal és az elemi erkölcsi normák sokkal könnyörtelenebb semmibevételével tör célja felé, mint az olyan országokban, ahol a tőkés társadalom több évszázados szerves fejlődésre tekinthet vissza. Egyrészt még nem alakultak ki nálunk a gazdasági versengés közmegegyezésen alapuló játék- és illemszabályai, másrészt azok, akik a semmiből teremtenek meg birodalmakat, többnyire sokkal kíméletlenebbül törnek céljaik felé, mint a már megszervezett birodalmak vezetői. Ezért nem térhetünk ki a kérdés elől: a pártok klientúrateremtő buzgalmának, amelyet barátom és a tapasztalatok szerint csakugyan ki kell fejleszteniük, alkalmazkodnia kell-e az újjgazdagok túlnyomó többségének csüggesztő erkölcsi színvonalához? A leplezetlen cinizmus, amellyel a Fidesz szervezi és támogatja a maga klientúráját, arról tanúskodik, hogy ez a párt még fokozza is annak a rétegnek a gátlástalanságát, amelynek a támogatását az idők végeztéig biztosítani akarja a maga számára. Ezzel – miközben a kormányzat nemzeti frázisokat izad ki testének minden pórusából – tovább roncsolja a nemzeti karaktert. Folytatja a kádárizmus idejéből jól ismert alattvalóképzést, és az élet napfényesebb oldalán lubickolóknak felerősíti azokat az antiszociális tulajdonságokat, amelyek a kormányzati szinten elfogadott játékszabályok szerint szükségesek az érvényesüléshez. Nem tagadható, sajnos, hogy ez a velejéig romlott stratégia sok embernek imponál, és nemcsak az erős pozícióban lévőknek, hanem a gyengéknek is.

azonban csak olyan párt építhet, amely komolyan veszi, és még kedvezőtlen széljárásban is képviseli a saját eszmerendszerét.

A magyar politikai élet ebből a szempontból siralmas helyzetbe lavírozta magát. A Fidesz az utóbbi években bebizonyította, hogy elveit árfolyamuk szerint adja és veszi. Hét-nyolc évvel ezelőtt kicserélte teljes elvrészvénycsomagját, és azóta a friss választékkal gazdálkodik, elsősorban abból a célból, hogy felfalja új környezetét. A kisgazdák Istenének, Hazájának és Családjának mai értékéről és értelméről még beszélni sem érdemes. A szocialisták nemrégiben az általuk kötött államszerződés szellemének fitytyet hányva megszavazták a szerencsétlen státustörvényt, és nacionalista érvekkel támadják a Fideszt, amiért ez újabban az ő korábbi álláspontjukat képviselve lehetővé akarja tenni Magyarországon élő külföldiek számára a földvásárlást. Ez arra vall, hogy ebben a pártban nemcsak Horn Gyula hajlik az olyasfajta populista és demagóg politizálásra, amelyet udvariasságból pragmatikusnak szoktak becézni. Az önerejükben parlamentre jutott pártok közül a szabad demokratákon kívül csak a MIÉP-ről mondható el, hogy komolyan veszi az elveit: szélsőségesen nacionalista és rasszista programmal indult, a náci eszmerendszer galacsinjait görgetve maga előtt, és senki sem állíthatja, hogy akárcsak egy pillanatig is hűtlen lenne eredeti célkitűzéseire.

A szabad demokraták mindig komolyan vették, de jó néhány éve csak ritkán merték teljes mellszélességgel képviselni elveiket. Az emberjogi szemlélet nem juthat többséghez Magyarországon, a citoyen magatartás nem népszerű, a szociális felelősségvállalás kívánatos mértékéről és a belőle fakadó politikai következményekről a párton belül is megoszlottak a vélemények. A mindenkori pártvezetés többnyire úgy politizált, mintha a többséget kellene megnyernie, és nem azokat, akik nyitottak vagy nyitottá tehetőek a szabad demokrata eszmerendszer iránt. A legutóbbi időben azonban fordulat állt be ezen a téren. A szabad demokraták egyedül nem szavazták meg a státustörvényt, egyrészt mert nem felejtették el, hogy az anyaországból az érdekelt kormányok hozzájárulása nélkül áradó jótéteményekért a „megsegített” magyar kisebbségeken verik el a port, másrészt mert a státustörvény ellentétes az európai előírásokkal, és ezért hatályukat veszítik

– Elég! Mi elutasítjuk a hatalom közeli haszonleső vállalkozókat. Minket csak olyanok támogatnak, akik gyűlölik a pénzt, és boldogok, hogy végre megszabadulhatnak tőle!

MARABU RAJZA

Egy magát erkölcsileg komolyan vevő párt nem térhet ki a dilemma elől: szervezhet-e klientúrát – ha ez a kapitalista demokráciában nélkülözhetetlen – morális elveinek feladása nélkül is? Köthet-e kedvezményeket osztársadalmi haszonhoz? Például úgy, hogy színvonalas kliensek megnyerésére törekszik, olyanokéra, akiket érdemeken alapuló, átlátható értékrend vonz, és akiket pályázatos megbízások esetén a legjobb pályázat elkészítésére bízhat? Ez primitív frázisnak hangzik, tudom, de csak ha nem hasonlítjuk össze a klienspártolás ma működő szabályaival. A Nemzeti Színház tervezésének botrányos története, a Happy End Kft. teljes pályafutása, vagy az autópálya-építésekkel kapcsolatos megbízások bizonyítják, hogy ma a pályázóknak – ha egyáltalán kiírnak pályázatot – nem a pályázata, hanem a neve dönti el, ki lesz a boldog győztes.

A szabad demokraták magatartásából egyértelműen ki kell derülnie, hogy számítanak az olyan felkészült vállalkozók rokonszenvére, akik a gazdasági életet szabályozó törvényeken kívül tiszteletben tartanak elementáris erkölcsi előírásokat is, noha ezek a jogrendszerünk épületében bőségesen található hézagok segítségével könnyűszerrel megszeghetők. Bízunk kell abban, hogy a frázissá silányított „polgár” fogalmában még mindig jelenek valódi értékek. Ezekre

abban a pillanatban, amikor az érdekelt országokat felveszik az Európai Unióba. A kormány valódi szándéka tehát nem a magyar kisebbségek tartós megsegítése volt, hanem az, hogy még erősebb szálakkal kösse magához e kisebbségek szervezeteit. Fordulatot jelent, hogy a szabad demokraták teljes mellszélességgel képviselték a népszerűtlen igazságot, és megtisztelőnek érzem, hogy a szegény, jobb sorsra érdemes Tőkés László éppen ezért sütötte rájuk a nemzetárulás plecsnijét.

E látszólagos kitérő után visszakanyarodom kiindulópontomhoz. Ha a szabad demokratákról látni lehet majd, hogy nemcsak azt gondolják, amit mondanak, hanem mondani is merik, amit gondolnak, akkor vonzani fogják azokat az értékes vállalkozói rétegeket, amelyek rosszul érzik magukat a törvényesen alig szabályozott erőszak és csalás világában. Ha egy párt nem vállalja el önmagát, másoktól sem várhatja el, hogy higgyenek benne. A támogatók felkutatásának legnagyobb módja az, ha a támogatást kereső nyíltan megvallja, hogy mihez kér támogatást, és mit tud nyújtani érte. Ehhez az olyan pártnak, amilyen a szabad demokratáké, tovább kell fejlődnie, egészen odáig, hogy szükség esetén méltóságot tudjon adni a kisebbségi véleményeknek is.

EÖRSI ISTVÁN